

مطالعه تطبیقی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان و مردان ساکن شهر یزد

سیدعلیرضا افشانی*، راضیه ذاکری‌هامانه**

چکیده: احساس امنیت، پیش‌نیاز هرگونه توسعه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی محسوب شده و با سطح پیشرفت جوامع در ارتباط است. آگاهی از وضعیت احساس امنیت ساکنان یک اجتماع نقش موثری در شناخت چالش‌ها و راهکارهای توسعه یک جامعه داشته و در جهت تقویت زیرساخت‌های آن عمل می‌نماید. لذا پژوهش حاضر درصدد است تا میزان احساس امنیت اجتماعی را در بین زنان و مردان ساکن شهر یزد مورد مقایسه قرار دهد. روش مورد استفاده در این تحقیق، از نوع پیمایشی می‌باشد؛ داده‌ها با ابزار پرسشنامه و با استفاده از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای متناسب از ۲۴۶ نفر از افراد ساکن شهر یزد گردآوری شده است. احساس امنیت اجتماعی در دوازده بعد امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت اقتصادی، امنیت شغلی، امنیت اخلاقی، امنیت فرهنگی، امنیت عاطفی، امنیت احساسی، امنیت فکری، امنیت حقوقی، امنیت قضایی و امنیت نوامیس به تفکیک زنان و مردان سنجیده شده است. یافته‌های تحقیق گویای آن است که احساس امنیت جانی در زنان یزدی به طور معنی‌داری کمتر از مردان بوده؛ درحالی‌که احساس امنیت اقتصادی در مردان پایین‌تر از زنان است. در سایر ابعاد احساس امنیت اجتماعی تفاوت معنی‌داری بین زنان و مردان وجود ندارد.

واژگان کلیدی: احساس امنیت، امنیت اجتماعی، امنیت اقتصادی، امنیت جانی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

* دکترای جامعه‌شناسی و استادیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه یزد

afshanalireza@yazduni.ac.ir

Rzhamane@gmail.com

** کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه یزد

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۱/۱۱/۴

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۱/۲۷

۱. مقدمه و بیان مسأله

«امنیت» از جمله مفاهیم پیچیده‌ای است که ارائه تعریف واحدی از آن به سادگی میسر نیست. در تعریف «لغوی»، امنیت عبارت از «محافظة در مقابل خطر، احساس ایمنی و رهایی از تردید است» [۸]. در باب احساس امنیت تعاریف متفاوتی وجود دارد که هر کدام از زاویه‌ای مقوله امنیت را مورد اشاره قرار داده‌اند از جمله اینکه: احساس امنیت اجتماعی^۱ به فقدان هراس از تهدیدشدن یا به مخاطره‌افتادن ویژگی‌های اساسی و ارزش‌های انسانی و نبود ترس از تهدید حقوق و آزادی‌های مشروع گفته می‌شود [۳]؛ احساس امنیت به احساس رهایی انسان از اضطراب، بیم و خطر اطلاق می‌شود [۲۷].

در مجموع می‌توان مفهوم «امنیت» را به مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت و در مورد افراد، به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع و به مخاطره نیفتادن این حقوق و آزادی‌ها و مصون بودن از تهدید و خطر مرگ، بیماری، فقر و حوادث غیرمترقبه و در کل هر عاملی که آرامش انسان را از بین ببرد؛ تعریف نمود [۳۹].

یکی از انواع امنیت، امنیت اجتماعی است که از جایگاه و موقعیت برجسته‌ای برخوردار بوده و تولید و تأمین آن و همچنین پایدارسازی آن نیازمند مقدمات و زمینه‌های نسبتاً پیچیده‌ای بوده و آسیب‌پذیری و زوال آن نیز تحت تأثیر زمینه‌ها و متغیرهای متفاوتی است که شناخت و معرفت بر آنها نیز ضرورتی اساسی دارد.

در نخستین برنامه‌ریزی‌های شهری در نیمه نخست قرن بیستم، شهرها براساس تفکیک کارکردها به شیوه سنتی مورد توجه قرار گرفته‌اند، یعنی زنان به حوزه خصوصی و مردان به حوزه عمومی تعلق داشته‌اند. این تفکیک با وجود افزایش شهرنشینی، توسعه شهرها و تغییرات همچنان باقی مانده است و باعث ایجاد تناقضی شده است که نتیجه آن ناامنی زنان در فضاهای شهری است. زندگی زنان در شهرها همواره تحت تأثیر نبود امنیت شهری واقعی یا بالقوه است و این امر مانع دیگری برای زنان است که نتوانند

---

1. Sense of Social Security

شهروندان فعال همه‌جانبه باشند. فقدان یا پایین بودن امنیت اجتماعی زنان علاوه بر ایجاد عوارض جسمی و روحی و هزینه‌های درمانی و اجتماعی پیامدهای جبران‌ناپذیری همچون بالا رفتن تنش، استرس و اضطراب و بیماری‌های روحی و روانی چون افسردگی برای زنان را به دنبال دارد [۲۰].

زنان در گذشته اغلب اوقات خود را در منزل و جهت انجام فعالیت‌های خانگی صرف می‌نمودند، در حالی که امروزه بخش عمده‌ای از فرصت‌های آنها در محیط‌های اجتماعی و شغلی می‌گذرد و این وارد شدن به محیط‌های مختلف شغلی و اجتماعی با به‌جای گذاشتن اثرات قابل ملاحظه‌ای بر خانواده، تحولات اساسی در روابط، شکل و ترکیب آن ایجاد نموده است. به دلیل اینکه زنان همپای مردان به کار و فعالیت پرداخته و در زمان‌های بسیار، بیشترین وقت خویش را در خارج از خانه می‌گذرانند، در نتیجه امکان مواجهه با آسیب‌های اجتماعی برای آنان افزایش یافته است از این رو چنین به نظر می‌رسد که لازم است جدی‌تر مورد بحث قرار گیرد.

به عقیده بسیاری از کارشناسان، وجود امنیت در یک جامعه به همان اندازه مهم است که احساس امنیت در آن جامعه و چه بسا احساس امنیت در جامعه مهم‌تر از وجود امنیت است؛ چرا که واکنش‌های فرد در جامعه بستگی به میزان دریافت و ادراک او از امنیت دارد. بر این اساس تا زمانی که از نظر فرد، امنیت در جامعه وجود نداشته باشد، پس احساس امنیت نیز نخواهد بود. با توجه به آن چه گفته شد مطالعه علمی و دقیق مقوله‌ی احساس امنیت اجتماعی و نقش آن در توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه و همچنین توجه به تفاوت میزان احساس امنیتی که از سوی مردان و زنان در یک جامعه وجود دارد ضروری به نظر می‌رسد.

۲. پیشینه تحقیق

پژوهش انجام شده توسط ناجا نشان داد بین متغیرهای شناسایی یعنی سن، جنس، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات و میزان درآمد و امنیت اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد [۳۱]. پژوهش‌های خوش‌فر و کرامتی نشان داد میزان احساس امنیت در بین

مردان بیش از زنان بوده است [۱۱] [۲۵]. افشار در پژوهش خود نتیجه گرفت که امنیت اجتماعی زنان در شهر تهران از حد متوسط کمتر است و عواملی نظیر عملکرد قانون، مقاومت اجتماعی و هنجارهای اجتماعی بر آن تأثیر دارند [۳].

یافته‌های پژوهش ساروخانی و نویدنیا نشان داد که محل سکونت بر امنیت اجتماعی خانواده تأثیر معنی‌داری دارد [۱۸]. یافته‌های پژوهش بیات نشان داد که میزان احساس ناامنی از حیث جنسیت، منطقه محل سکونت، تأهل و سن پاسخ‌گویان متفاوت است [۱۰]. نوروزی و فولادی سپهر در تحقیق خود به این نتیجه رسیده‌اند که متغیرهای احساس امنیت محل سکونت، پایگاه اقتصادی و اجتماعی، احساس نظم اجتماعی و پایبندی مذهبی در تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی زنان سهم عمده‌ای داشتند [۳۳]. یافته‌های پژوهش صادقی فسایی و میرحسینی نشان داد نوع جامعه‌پذیری، تجربه خشونت، ترس از تجاوز جنسی، معماری و طراحی مردانه شهرها، عدم حمایت‌های قانونی، ترس از برچسب خوردن و عوامل دیگری چون مهاجرت، بارداری، غریبگی، بیماری و معلولیت، علل اصلی ترس زنان از جرم می‌باشد. نتایج همچنین بیانگر این بود که تمامی پاسخگویان بر روی ترس از آزارهای جنسی اجماع دارند. البته این نوع ترس با سن تغییر می‌کند؛ مثلاً زنان جوان بیشتر از آزارهای جنسی و زنان مسن بیشتر از سرقت و سانحه می‌ترسند. در نهایت اینکه جنسیت از متغیرهایی است که در پیش‌بینی ترس و در نتیجه احساس ناامنی به طور ملموسی خود را آشکار می‌سازد [۲۰]. نتایج پژوهش نادری و دیگران حکایت از آن داشت زنان بیش‌تر از مردان احساس ناامنی می‌نمایند. همچنین ارتباط احساس امنیت با مؤلفه‌های سن، تحصیلات، وضعیت تأهل و درآمد ماهیانه خانواده معنی‌دار نیست، ولی رابطه معنی‌داری بین هزینه‌های خانواده و نوع شغل افراد و محل سکونت با میزان احساس امنیت وجود دارد [۳۲]. استانکو^۲ در تحقیقات خود در خصوص ترس از جرم به این نتایج دست یافته است که ترس از وقوع جرم در زنان (ترس از مورد تجاوز قرار گرفتن) سه برابر مردان است

[۴۵]. پژوهش بل^۳ در استرالیا به این نتیجه رسیده است که زنان به طور عموم از مواردی نظیر بیرون رفتن در شب، موقعیت‌هایی ابتدایی و یا انتهای در سفرهای حمل و نقل عمومی، مثل منتظر ماندن در یک ایستگاه اتوبوس یا پیاده‌روی از ایستگاه به سمت ماشین پارک شده، استفاده از پارکینگ‌های مرکز شهر به ویژه در شب و به ویژه اگر طبقاتی باشند، رانندگی تنها در شب، فضاهای باز و حومه‌ای و زیرگذرها و کوچه‌ها بن‌بست و اهمه دارند [۳۵]. نتایج پژوهش کسکلا و دیگران^۴ نشان داد که ترس و احساس ناامنی تحت تاثیر تجربه زنان از مکان‌هاست. همچنین زنان، شب‌های زمستان و تابستان را به یک اندازه خطرناک درک کرده‌اند [۴۱]. جکسون^۵ نشان داده‌است که حداقل، برخی جنبه‌های مفهوم آسیب‌پذیری می‌تواند سطوح متفاوت ترس از جرم و ناامنی را بین گروه‌های سنی و جنسیتی توضیح دهد. تأثیر جنسیت بر احساس ناامنی، به وسیله-ی درجات مختلف آسیب‌پذیری (کنترل، پیامد و ارزیابی خود از آسیب‌پذیری فیزیکی) و همچنین ارزیابی‌های مختلف پاسخ‌دهندگان از احتمال وقوع جرم (ارزیابی آن‌ها از احتمال وقوع جرم در سطح فردی و در سطح مقایسه‌ای با دیگران) تبیین شد [۳۸].

در مجموع می‌توان گفت بیشتر پژوهش‌های صورت گرفته درباره امنیت اجتماعی، به طور کلی صورت گرفته است و سعی در شناسایی میزان و عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی داشته‌اند و در خلال آن یک مقایسه کلی بین مردان و زنان صورت گرفته است. در واقع به جنسیت به عنوان یک متغیر مستقل یا کنترل، نگاه شده است. پژوهش حاضر می‌کوشد امنیت را در ابعاد مختلف (۲ بعد) اندازه‌گیری نموده و به مقایسه این ابعاد در بین زنان و مردان بپردازد.

---

3. W. Bell
4. Koskela et al
5. Jackson

۳. ملاحظات نظری

نظریه پردازان و محققان جامعه‌شناسی از ابتدای پیدایش آکادمیک این رشته همواره به مقوله نظم اجتماعی^۶ توجه داشته و حتی می‌توان ادعا کرد که دغدغه اصلی بنیانگذاران این رشته نظیر آگوست کنت^۷ و امیل دورکیم^۸ رساندن جامعه به ثبات و نظم مطلوب بوده است.

بر اساس تحلیل دورکیم مبنی بر پیدایش بی‌نظمی بر اساس خلل در آگاهی جمعی، می‌توان به این نتیجه رسید که در صورت بروز تهدیدات علیه فرهنگ مشترک اعضای یک جامعه، زمینه بروز نابهنجاری‌های اجتماعی فراهم می‌آید. از این نظر می‌توان رویکرد نظریه‌پردازان مکتب کپنهاگ به امنیت اجتماعی را که به تهدید علیه فرهنگ و هویت گروه‌ها تأکید می‌کنند با نظریه دورکیم در ارتباط دانست [۱۷].

در تحلیل گیدنز در رابطه با مخاطره و رهایی از مخاطره و امنیت، امنیت وجودی یکی از صور مهم احساس امنیت تلقی شده است [۲۸]. وی معتقد است تهدیداتی که امنیت وجود انسان را در دوران جدید به خطر می‌اندازند به واسطه خصلت مدرنیته و حرکت نهادهای مختلف اجتماعی به سوی دنیوی شدن شکل گرفته‌اند. بر اساس تحلیل گیدنز زیستن در حوزه فرهنگ خطرپذیر جدید به‌طور کلی با بی‌قراری توأم است و احساس اضطراب دائمی ممکن است در جریان رویدادهایی که سرنوشت‌ساز هستند آشکار گردد [۲۹].

نظریه‌پردازان فمینیست^۹ معتقدند زنان در بعد اقتصادی و اجتماعی با محرومیت‌ها و ناامنی‌های بسیاری مواجه‌اند [۴۴] [۱۹]. رویکردهای فمینیستی در تحلیل‌های امنیتی خود اغلب ساختارها و نهادهای اجتماعی و تاریخی را که منجر به اعمال شدن خشونت علیه زنان می‌شوند، مورد نقد قرار می‌دهند. از این‌رو در این رویکرد، آسیب‌پذیری زنان در درون جامعه مورد تأکید قرار می‌گیرد [۱۳]. بر اساس نظر فمینیست‌ها همواره

---

6. Social Order

7. Auguste Comte

8. Emile Durkheim

9. Feminist

نابرابری ساختاری جوامع به زیان زنان بوده و این موضوع به گونه‌ای است که احتمال اعمال خشونت بر علیه زنان مبدل به یکی از ویژگی‌های همه جوامع شده است. این اعمال خشونت و آسیب‌پذیری زنان تا به حدی است که احتمال اعمال خشونت علیه زنان را در حوزه خصوصی نیز ممکن می‌سازد. طرفداران دیدگاه‌های فمینیستی بر این باورند که ساختارهای موجود در جامعه علاوه بر آن که ابزار اعمال خشونت بر علیه زنان است، می‌تواند اسباب ناامنی آنان را نیز فراهم آورد. بر این اساس فمینیست‌ها راه نیل به امنیت برای زنان را در تغییر این ساختارهای اجتماعی مبتنی بر جنسیت می‌بینند. فمینیست‌ها در یک نتیجه‌گیری کلی از تحلیل‌های خود معتقدند که این ساختارها و تأثیر آن بر نظام تفکر مردان حتی می‌تواند موجبات ناامنی جهانی را فراهم آورد [۲۲].

به طور خاص در مورد تفاوت میزان احساس امنیت زنان و مردان می‌توان به چند دیدگاه در تحلیل‌های فمینیستی اشاره کرد؛ به اعتقاد دیدگاه اول، منابع و زمینه‌های احساس ناامنی و تفاوت‌های آن بین همسران را می‌توان به تفاوت در سطح رفع نیازهای زنان مربوط دانست. کسانی که نیازهای خود را برآورده می‌کنند احساس ناامنی کمتری دارند. هری استک سالیوان معتقد است که قسمت اعظم رفتارهای انسان برای از میان برداشتن یا سبک کردن تنیدگی‌های او از دو منبع سرچشمه می‌گیرند: نیازهای بدنی و اضطراب ناامنی اجتماعی. او معتقد است که انسان، از آغاز زندگی دلوپسی را به تدریج می‌آموزد [۱۵]. این نظریه می‌گوید که: احساس ناامنی، اکتسابی است و در فرایند زندگی اجتماعی آموخته می‌شود، اما نیازهای زنان سطوح متفاوت دارد و زمینه‌های احساس ناامنی به نوع نیازهای برآورده نشده بستگی دارد. می‌توان احساس امنیت زنان را به پیروی از مازلو؛ مجموعه شرایط و زمینه‌هایی دانست که شامل؛ امنیت، ثبات، وابستگی، حمایت، رهایی از ترس نگرانی و آشفتگی، نیاز به سازمان، نظم، قانون، محدودیت، داشتن حامی مقتدر و... می‌باشد [۳۰]. بنابراین تفاوت زنان در احساس ناامنی به تفاوت در موقعیت‌ها و نیز ادراکات آنان مربوط است.

دیدگاه دیگر این است که احساس ناامنی زنان به تقسیم کار جنسیتی در جامعه بستگی دارد. براساس دیدگاه تفاوت، جایگاه و تجربه‌ی زنان در بیشتر موقعیت‌ها با

جایگاه و تجربه‌ی مردان در همان موقعیت‌ها تفاوت دارد. بر مبنای دیدگاه نابرابری، جایگاه زنان در بیشتر موقعیت‌ها نه تنها متفاوت از مردان، بلکه از آن، کم به‌تر و با آن نابرابر است. براساس دیدگاه ستمگری، موقعیت زنان را باید برحسب رابطه‌ی قدرت مستقیم میان مردان و زنان درک کرد. زنان تحت ستم قرار دارند، یعنی تحت قید و بند، تابعیت، تحمیل، سوءاستفاده و بدرفتاری مردان به سر می‌برند [۱۶].

اضافه بر رویکرد فمینیستی به احساس امنیت، رویکردی با نگاه «جامعه-جمعیت‌شناسانه»^{۱۰} به احساس امنیت، از آن محققانی همچون مکین‌تایر، باکس، هیل و اندروز می‌باشد که معمولاً در مطالعات خود بر عواملی هم‌چون جنسیت، سن و موقعیت اجتماعی-اقتصادی تأکید کرده‌اند.

در رویکرد آسیب‌پذیری، جنسیت بیشترین قابلیت را برای توضیح و پیش‌بینی احساس ناامنی دارد. مطالعات بسیاری رابطه‌ی بین این دو پدیده را تایید کرده‌اند و نشان داده‌اند که معمولاً زن‌ها بیشتر از مردها احساس ناامنی را گزارش می‌کنند (مانند مطالعاتی که توسط کلمنت و کلیمن^{۱۱} [۳۶]؛ لین و میکر^{۱۲} [۴۲]؛ ویلکاکس، کوپیزنبری و جونز^{۱۳} [۴۳] انجام شده‌است). هرچندکه مطالعات معدودی نیز نشان داده‌اند رابطه‌ی مهمی بین دو پدیده‌ی موردنظر وجود ندارد، بسیاری از مطالعات یاد شده به‌دنبال پاسخ‌گویی به این پرسش بوده‌اند که چرا زن‌ها بیش از مردها ابراز ترس می‌کنند و حال آن‌که مطابق آمارهای رسمی مربوط به امنیت و جرم و هم‌چنین «پیمایش‌های بزه‌دیدگی»^{۱۴}، زنان کمتر از مردها با خطرات ناشی از جرم و ناامنی روبرو هستند. محققین، این پدیده را «پارادوکس ترس از جرم»^{۱۵} نامیده‌اند. این معما آن‌چنان بحث‌برانگیز بوده است که گاه حتی واکنش‌های متعصبانه نویسندگان فمینیست در حوزه امنیت را برانگیخته است. برخی از آن‌ها چنین ادعا کرده‌اند که برآوردهای رسمی مربوط به بزه‌دیدگی زنان، آمارهایی سوگیرانه هستند، چون مواردی که زن‌ها در معرض

---

10. Socio-demographic

11. Clemente & Kleiman

12. Lane & Meeker

13. Wilcox, Quesenberry & Jones

14. Victimization Surveys

15. Fear Of Crime Paradox

جرم قرار می‌گیرند اما بزه‌دیده نمی‌شوند را در نظر نمی‌گیرند و اگر این موارد در آمارها گنجانده شود، آن‌گاه دیگر ترس بیشتر زن‌ها غیرمعقول جلوه نکرده و توضیح عقلانی پیدا می‌کند. برخی دیگر از محققین نیز در توضیح این پارادوکس بیان داشته‌اند که علت ترس بیشتر زنان را باید در آسیب‌پذیری بیشتر فیزیکی و اجتماعی آن‌ها جستجو کرد [۴۶]. ضمن این‌که آسیب‌پذیری اجتماعی، به‌نوبه‌ی خود، نتیجه‌ی زندگی در جامعه‌ای است که از نظر جنسیت دچار طبقه‌بندی بوده و جامعه‌پذیری نقش جنسی معمولاً به پیدایش روحیه‌ی انفعال و تسلیم در زنان منجر می‌شود.

مطابق با چارچوب تئوریک استفاده شده، انتظار این است که زنان و مردان به لحاظ میزان احساس امنیت اجتماعی و یا در برخی از ابعاد آن با هم متفاوت باشند. بنابراین فرضیه اصلی مقاله حاضر چنین است: «بین میزان احساس امنیت اجتماعی مردان و زنان در شهر یزد تفاوت وجود دارد».

۴. روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر به‌لحاظ اجرا از نوع پیمایشی است. جمعیت آماری تحقیق شامل همه‌ی زنان و مردان ۱۸ ساله و بیبیشتر شهر یزد در زمان مطالعه بود که برای برآورد حجم نمونه ابتدا یک مطالعه مقدماتی روی ۳۰ نفر از شهروندان یزدی انجام گردید تا واریانس صفت مورد مطالعه (احساس امنیت اجتماعی) مشخص گردد و سپس با استفاده از فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد، حجم نمونه ۲۴۶ نفر مشخص گردید. در این تحقیق، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای متناسب (PPS) استفاده گردید. ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه است. در این تحقیق از اعتبار محتوایی استفاده شده است. به همین منظور پرسشنامه تدوین شده به چند نفر از اساتید و متخصصان نشان داده شد و با استفاده از نظرات آن‌ها، پرسشنامه اصلاح گردید. برای سنجش پایایی نیز از آلفای کرونباخ استفاده گردید. میزان آلفا برای سازه احساس امنیت اجتماعی (۰/۸۷) بدست آمد.

۴-۱. اندازه‌گیری متغیرها

احساس امنیت اجتماعی: به فقدان هراس از تهدید شدن یا به مخاطره افتادن ویژگی‌های اساسی و ارزش‌های انسانی و نبود ترس از تهدید حقوق و آزادی‌های مشروع گفته می‌شود [۳]. به منظور سنجش سازه‌ی احساس امنیت اجتماعی، با مروری در مطالعات انجام شده در این زمینه [۱۴] [۱۸] [۲] [۳] [۵] [۶] [۳۱] [۴] [۹] [۱۱] [۱۷] [۱۹] [۲۱] [۲۳] [۲۴] [۲۵] [۲۶] [۲۷] [۱۲] [۱۰] [۳۲]، دوازده بعد برای سازه احساس امنیت اجتماعی در نظر گرفته شد.

از میان ابعاد دوازده گانه امنیت (شامل ابعاد جانی، شغلی، مالی، اقتصادی، اخلاقی، فرهنگی، اعتقادی، عاطفی، احساسی، حقوقی، قضایی و نوامیس)؛ ابعاد جانی، شغلی، عاطفی، مالی و فکری در پژوهش نویدنیا و ساروخانی [۳۴]؛ بیات [۱۰]؛ گروسی و دیگران [۲۷] و افشار [۳] مورد توجه واقع شده بود. هم‌چنین دلاور و رضایی [۱۲] در مطالعه‌ای به ساخت و اعتباریابی ابزاری برای اندازه‌گیری عوامل یا مؤلفه‌های مختلف احساس امنیت پرداختند؛ آن‌ها امنیت جانی، نوامیس، امنیت اقتصاد فردی (مالی) و امنیت اقتصاد عمومی را از مؤلفه‌های احساس امنیت محسوب نمودند.

ابعاد اعتقادی، اخلاقی و فرهنگی از تئوری پردازان مکتب کپنهاگ و به طور ویژه باری بوزان اخذ شده است. هم‌چنین چلبی با استناد به تئوری پارسونز، چهار بعد مالی، جانی، فکری و جمعی را علقه‌های امنیت معرفی می‌نماید. سایر ابعاد نیز مبتنی بر تجربیات محقق و تحقیقات پیشین که در بالا اشاره شد اندازه‌گیری شده‌اند. به‌منظور سنجش میزان احساس امنیت اجتماعی، این مقوله در ۱۲ بعد جداگانه و برای هر بعد چهار گویه و جمعاً ۴۸ گویه در یک طیف ۶ درجه‌ای سنجیده شد. با توجه به اینکه ضریب آلفای کرونباخ (۰/۸۷) همسازی درونی نسبتاً بالایی را بین گویه‌های مورد استفاده برای اندازه‌گیری احساس امنیت نشان داد، از این‌رو، سازه امنیت اجتماعی از حاصل جمع گویه‌های مذکور ساخته شده که کمترین امتیاز ۴۸ و بیشترین امتیاز ۲۸۸ بود. برای سنجش هر یک از ابعاد سازه احساس امنیت، چهار گویه در نظر گرفته شد که

کمترین امتیاز ۴ و بیشترین امتیاز ۲۴ شد و نمره‌ی بالاتر به معنای احساس امنیت بیشتر بود و بالعکس.

۵. یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تقریباً نیمی از جمعیت مورد مطالعه (۱۱۷ نفر) را زنان و بقیه را مردان تشکیل می‌دهند. هم‌چنین بیشتر جمعیت نمونه را افراد متأهل (معادل ۱۶۲ نفر) شکل داده‌اند. اکثر پاسخ‌گویان، تحصیلاتی بالاتر از دیپلم داشته و میانگین سنی جمعیت حدوداً ۳۲ سال است.

جدول ۱. توزیع درصدی ویژگی‌های پاسخگویان تحقیق

جنس	درصد	وضع تأهل	درصد	تحصیلات	درصد
مرد	۵۲/۴	مجرد	۳۴/۱	دیپلم و کمتر	۱۵
زن	۴۷/۶	متأهل	۶۵/۹	بالاتر از دیپلم	۸۵
سن	درصد	پایگاه اجتماعی اقتصادی	درصد	منطقه شهر	درصد
حداقل	۱۸	پایین	۱۵/۴	پایین	۱۴/۶
حداکثر	۶۶	متوسط	۷۹/۷	متوسط	۶۹/۵
میانگین	۳۲/۰۹	بالا	۴/۹	بالا	۱۵/۹
				میزان احساس امنیت	درصد
				پایین	۱۴/۲
				متوسط	۸۴/۱
				بالا	۱/۶

پاسخ‌گویان مورد مطالعه، به لحاظ پایگاه اقتصادی-اجتماعی، کیفیت منطقه‌ای که در آن ساکن هستند و میزان احساس امنیت اجتماعی در ۳ گروه پایین، متوسط و بالا رده‌بندی شده‌اند که اکثریت پاسخگویان در این سه مقوله در رده میانی قرار گرفته‌اند. متغیر اصلی مطالعه حاضر میزان احساس امنیت اجتماعی و ابعاد دوازده‌گانه آن است که در جدول شماره ۲ اطلاعات توصیفی آن آورده شده است.

جدول ۲. آماره‌های توصیفی ابعاد احساس امنیت اجتماعی

ابعد	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
احساس امنیت عاطفی	۱۰/۵۹	۳/۷۷	۰	۲۰
احساس امنیت احساسی	۹/۲۱	۲/۷۲	۰	۱۵
احساس امنیت حقوقی	۹/۴۵	۳/۳۲	۰	۲۰
احساس امنیت نوامیس	۱۱/۷۶	۴/۱۱	۰	۲۰
احساس امنیت فرهنگی	۵/۷۳	۲/۷۷	۰	۱۶
احساس امنیت قضایی	۷/۵۲	۳/۴۲	۰	۱۷
احساس امنیت فکری	۷/۷۴	۳/۹۸	۰	۱۸
احساس امنیت اخلاقی	۸/۰۷	۳/۵۰	۰	۲۰
احساس امنیت اقتصادی	۸/۱۳	۳/۵۱	۰	۱۷
احساس امنیت مالی	۸/۷۶	۳/۶۸	۰	۱۸
احساس امنیت شغلی	۸/۱۰	۲/۹۶	۰	۱۸
احساس امنیت جانی	۶/۷۷	۴/۳۲	۰	۱۸

چنان که در جدول فوق مشاهده می‌گردد، در میان ابعاد احساس امنیت اجتماعی، احساس امنیت نوامیس با میانگین ۱۱/۷۶، بیشترین و بعد احساس امنیت فرهنگی با میانگین ۵/۷۳ کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. هم‌چنین به‌منظور بررسی رابطه میان ابعاد و با توجه به این که این متغیرها در سطح فاصله‌ای اندازه‌گیری شده‌اند از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج آن در جدول شماره ۳ گزارش شده است.

جدول ۳. ماتریس همبستگی مرتبه صفر^{۱۶} بین ابعاد مختلف امنیت اجتماعی

اجتماعی امنیت	احساسی	حقوقی	نوامیس	فرهنگی	قضایی	فکری	اخلاقی	اقتصادی	مالی	شغلی	جانی
اجتماعی	۰/۴۷۱**	۰/۴۲۸**	۰/۰۶۴	۰/۰۷۸	۰/۴۳۹**	۰/۴۶۸**	۰/۴۴۱**	۰/۴۹۳**	۰/۴۵۲**	۰/۲۶۶**	۰/۲۱۳**
احساسی		۰/۳۱۶**	۰/۱۲۴	۰/۲۶۴**	۰/۲۴۰**	۰/۳۳۵**	۰/۳۶۲**	۰/۲۱۴**	۰/۲۱۴**	۰/۲۶۱**	۰/۱۰۳
حقوقی			۰/۱۰۶	۰/۱۸۳**	۰/۲۶۶**	۰/۴۱۵**	۰/۵۷۳**	۰/۳۶۴**	۰/۳۶۴**	۰/۴۲۶**	۰/۲۲۰**
نوامیس				۰/۲۰۱*	۰/۰۵۸	۰/۰۴۰	۰/۱۱۹	۰/۰۲۰	۰/۰۲۰	۰/۰۱۵	۰/۰۰۲
فرهنگی					۰/۰۹۰	۰/۱۰۸	۰/۱۹۵	۰/۰۷۵	۰/۰۲۴	۰/۲۱۶**	۰/۰۶۵
قضایی						۰/۵۵۷**	۰/۲۰۵**	۰/۳۱۶**	۰/۲۶۳**	۰/۲۳۶**	۰/۳۳۷**
فکری							۰/۴۱۴**	۰/۳۷۷**	۰/۴۳۹**	۰/۳۴۱**	۰/۳۰۴
اخلاقی								۰/۲۴۹**	۰/۳۹۵**	۰/۴۱۸**	۰/۳۶۸**
اقتصادی									۰/۵۴۸**	۰/۲۴۸**	۰/۲۲۶**
مالی										۰/۲۹۸**	۰/۴۲۵**
شغلی											۰/۳۲۲**
جانی											

* معنی دار در سطح کمتر از ۰/۰۱

** معنی دار در سطح کمتر از ۰/۰۰۱

چنان‌که در جدول فوق مشاهده می‌گردد اکثر ابعاد احساس امنیت اجتماعی با یکدیگر دارای همبستگی معنی‌دار می‌باشند؛ ولی از این میان امنیت نوامیس، تنها با بعد فرهنگی احساس امنیت اجتماعی دارای رابطه معنی‌دار می‌باشد. احساس امنیت عاطفی تنها با ابعاد نوامیس و فرهنگی همبستگی معنی‌دار ندارد و با سایر ابعاد رابطه مستقیم و معنی‌داری را نشان داده است. به همین ترتیب امنیت جانی نیز با ابعاد نوامیس، فرهنگی و احساسی همبستگی معنی‌دار ندارد. می‌توان چنین برداشت نمود که بعد امنیت نوامیس دارای کمترین همبستگی با سایر ابعاد امنیت و امنیت حقوقی و شغلی دارای بیشترین همبستگی با سایر ابعاد هستند. به منظور مقایسه میانگین میزان احساس امنیت اجتماعی و دوازده بعد آن در بین مردان و زنان، از آزمون تی استفاده شده است که نتایج این آزمون‌ها در جدول شماره ۴ آمده است:

جدول ۴. نتایج آزمون تی جهت مقایسه میزان احساس امنیت اجتماعی مردان و زنان در ابعاد مختلف

سطح معنی داری	درجه آزادی	تی	انحراف معیار	میانگین	تعداد	مقولات	ابعاد احساس امنیت اجتماعی
۰/۸۶۵	۲۴۴	۰/۱۷۰	۳/۸۸	۱۰/۵۵	۱۲۹	مرد	امنیت عاطفی
			۳/۶۷	۱۰/۶۳	۱۱۷	زن	
۰/۸۴۲	۲۴۴	۰/۱۹۹	۲/۸۷	۹/۲۴	۱۲۹	مرد	امنیت احساسی
			۲/۵۷	۹/۱۷	۱۱۷	زن	
۰/۷۶۵	۲۴۴	۰/۲۹۹	۳/۳۶	۹/۵۱	۱۲۹	مرد	امنیت حقوقی
			۳/۳۰	۹/۳۸	۱۱۷	زن	
۰/۱۵۸	۲۴۴	۰/۰۲۲	۳/۶۴	۷/۵۱	۱۲۹	مرد	امنیت قضایی
			۳/۱۷	۷/۵۲	۱۱۷	زن	
۰/۰۰۰	۲۴۴	۶/۹۸۳	۴/۳۱	۸/۴۵	۱۲۹	مرد	امنیت جانی
			۳/۵۲	۴/۹۲	۱۱۷	زن	
۰/۳۲۷	۲۴۴	۰/۹۷۷	۴/۲۹	۱۲/۰۱	۱۲۹	مرد	امنیت نوامیس
			۳/۸۹	۱۱/۵۰	۱۱۷	زن	
۰/۶۲۱	۲۴۴	۰/۴۹۴	۳/۵۵	۸/۱۸	۱۲۹	مرد	امنیت اخلاقی
			۳/۴۶	۷/۹۶	۱۱۷	زن	
۰/۲۶۶	۲۴۴	۱/۱۱۴	۲/۷۹	۵/۹۱	۱۲۹	مرد	امنیت فرهنگی
			۲/۷۳	۵/۵۲	۱۱۷	زن	
۰/۰۷۵	۲۴۴	۰/۷۷۱	۳/۱۷	۸/۴۲	۱۲۹	مرد	امنیت شغلی
			۲/۶۶	۷/۷۵	۱۱۷	زن	
/۶۱۱	۲۴۴	۰/۵۱۰	۴/۱۳	۷/۶۱	۱۲۹	مرد	امنیت فکری
			۳/۸۲	۷/۸۷	۱۱۷	زن	
۰/۰۰۲	۲۴۴	۳/۱۰۴	۳/۵۰	۷/۴۸	۱۲۹	مرد	امنیت اقتصادی
			۳/۳۹	۸/۸۵	۱۱۷	زن	
۰/۱۵۰	۲۴۴	۱/۴۴۵	۳/۶۹	۸/۴۴	۱۲۹	مرد	امنیت مالی
			۳/۶۵	۹/۱۲	۱۱۷	زن	
۰/۲۹۸	۲۴۴	۱/۰۳۷	۲۴/۹۸	۱۰۳/۳۲	۱۲۹	مرد	امنیت اجتماعی (کل)
			۲۱/۹۱	۱۰۰/۲۰	۱۱۷	زن	

بر اساس اطلاعات جدول شماره ۴، فقط میانگین میزان احساس امنیت جانی در زنان (۴/۹۲) بطور معنی داری ($P=0/000$) کمتر از مردان (۸/۴۵) بوده و در سایر ابعاد امنیت موجود در جدول، تفاوت معنی داری بین مردان و زنان وجود ندارد. در ادامه، سایر ابعاد احساس امنیت اجتماعی در جدول نشان داده شده است؛ چنان که ملاحظه می‌گردد در اینجا نیز تنها بعد اقتصادی احساس امنیت در بین زنان و مردان متفاوت است. زنان (۸/۸۵) به طور معنی داری ($P=0/002$) بیشتر از مردان (۷/۴۸) احساس امنیت اقتصادی

دارند. در مورد بالاتر بودن احساس ناامنی اقتصادی در مردان نسبت به زنان می‌توان بیان داشت که این مهم با توجه به تجربه بیشتر مردان در فعالیت‌های اقتصادی و احتیاط بالاتر آن‌ها در امر سپرده‌گذاری و سرمایه‌گذاری در موسسات مالی مختلف و همچنین اعتماد پائین‌تر آنها به خرید از فروشندگان خیابانی قابل توجیه است. هم‌چنین از یک سو با توجه به آنکه زنان متکفل امور اقتصادی نبوده و نقش مستقیمی در این رابطه ایفا نمی‌کنند نسبت به مردان در زمینه امور اقتصادی خیلی فعال نبوده و اگر هم فعالیتی داشته باشند حجم سرمایه‌گذاری‌های آنان کوچک است؛ پس احساس امنیت و ریسک بالاتری را خواهند داشت و از سوی دیگر مردان از نظر اقتصادی و نقش نان‌آوری و تصمیم‌گیری‌های اقتصادی تکلیف بیشتر و مسئولیت بالاتری دارند، لذا در این مورد نیز حساسیت‌های بیشتری دارند.

در حالت کلی بین میانگین میزان احساس امنیت اجتماعی کل در بین زنان و مردان ساکن شهر یزد تفاوت معنی‌داری مشاهده نگردید و زنان و مردان مورد مطالعه، تنها در بعد احساس امنیت جانی و اقتصادی از هم متفاوت بوده‌اند. بنابراین با استناد به یافته‌های بدست آمده و مطابق با رویکرد فمینیستی و آسیب‌پذیری به امنیت و احساس امنیت، میزان احساس امنیت جانی زنان کمتر از مردان و برخلاف چارچوب نظریات مورد استفاده، میزان احساس امنیت اقتصادی زنان بیشتر از مردان بوده است. از جمله دلایل پائین‌تر بودن میزان احساس امنیت جانی در زنان شهر یزد نسبت به مردان، را می‌توان به فرهنگ غالب در ایران اشاره نمود که در آن هنوز قدم زدن به تنهایی در روز و یا شب برای زنان همانند مردان عادی تلقی نشده است؛ هم‌چنین زنان به نسبت مردان از روحیه حساس‌تری برخوردارند و این باعث می‌شود به لحاظ جانی، خطر و ناامنی را بیشتر احساس نمایند. شهر یزد از قدیم به عنوان یکی از شهرهای سنتی ایران شناخته می‌شد، ولی در سالیان اخیر با تغییرات زیادی مواجه شده است. زنان در مقایسه با گذشته، حضور چشمگیری در عرصه اجتماعی دارند، ولی این حضور همچنان با برخی نگرش‌های سنتی گره خورده است. به عبارت دیگر، همچنان در مقایسه با مردان، محیط بیرون را فضایی مطلوب برای زنان به حساب نمی‌آورند. صادقی

فسایی و میرحسینی [۲۰] نیز در مطالعه خود خاطرنشان می‌کنند زنان از مکان‌های خلوت، تاریک، ناشناخته، بن بست، پل هوایی، ماشین‌های شخصی مسافربری و حتی جاهای شلوغ می‌ترسند. ترس از جاهای شلوغ به دلیل سرقت و تنه خوردن و ترس از مکان‌های خلوت به دلیل آزارهای جنسی است. به زعم آن‌ها عواملی نظیر سالخوردگی، احساس آسیب‌پذیری، بیماری، معلولیت، مهاجرت، بارداری، مادری و ... در کنار طردهای مضاعف ناشی از جنسیت، عدم ادغام اجتماعی زنان و درک آنان از مناسبات قدرت جنسیتی که دائماً در حیطه‌ها و روابط فضایی - اجتماعی تولید و بازتولید می‌شود، شیوه متفاوتی از حضور در فضای شهری را برای زنان، نسبت به مردان به وجود آورده است. پاسخگویان مورد مطالعه، به لحاظ میزان احساس امنیت اجتماعی با توجه به متغیرهای وضعیت تأهل، پایگاه اجتماعی - اقتصادی و محل سکونت نیز مورد مقایسه قرار گرفتند که نتایج حاصل از آزمون فرضیات به شرح ذیل است:

جدول ۵. خروجی آزمون تی جهت مقایسه میزان احساس امنیت اجتماعی افراد مجرد و متأهل

سطح معنی‌داری	درجه آزادی	تی	انحراف معیار	میانگین	تعداد	مقولات	بعد
۰/۹۶۰	۲۴۴	۰/۱۸۸	۲۳/۰۹	۱۰۲/۹۳	۸۴	مجرد	احساس امنیت
			۲۴/۴۳	۱۰۵/۷۲	۱۶۲	متأهل	اجتماعی

همان‌طور که از نتایج آزمون تی مستقل و یافته‌های نمایش داده شده در جدول و نمودار مشخص است، بین میانگین احساس امنیت اجتماعی افراد مجرد و متأهل ساکن شهر یزد تفاوت قابل ملاحظه‌ای وجود ندارد. به منظور سنجش رابطه‌ی بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی پاسخگویان و میزان احساس امنیت اجتماعی آنان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید.

جدول ۶. ماتریس همبستگی بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی و ابعاد مختلف احساس امنیت اجتماعی

احساس امنیت اجتماعی	ابعاد احساس امنیت اجتماعی												
	امنیت شغلی	امنیت مالی	امنیت اقتصادی	امنیت اخلاقی	امنیت فکری	امنیت قضایی	امنیت فرهنگی	امنیت نوازیس	امنیت حقوقی	امنیت احساسی	امنیت عاطفی	امنیت جانی	
ضرب پیرسون	۰/۰۲۷	۰/۰۲۶	۰/۰۸۱	-۰/۰۲۱	-۰/۰۱۶	۰/۰۱۹	-۰/۰۵۷	۰/۰۶۱	-۰/۰۷۴	۰/۰۵۴	-۰/۰۰۶	-۰/۰۲۶	۰/۱۹۰
سطح معنی داری	۰/۶۷۶	۰/۶۸۲	۰/۲۰۵	۰/۷۴۱	۰/۸۰۴	۰/۷۶۶	۰/۳۷۶	۰/۳۳۷	۰/۳۴۶	۰/۳۹۶	۰/۹۲۰	۰/۶۸۴	۰/۰۰۲

یافته‌های نمایش داده شده در جدول فوق نشان می‌دهد که تفاوتی در میزان احساس امنیت اجتماعی پاسخ‌گویان بر حسب پایگاه اجتماعی - اقتصادی‌شان وجود ندارد. به عبارت دیگر با توجه به سطح معنی‌داری آزمون‌های پیرسون، رابطه پایگاه اجتماعی - اقتصادی تنها با بعد جانی امنیت اجتماعی دارای همبستگی مثبت (البته ضعیف) و معنی‌دار می‌باشد و با سایر ابعاد امنیت رابطه معنی‌داری ندارد. به عبارت دیگر افرادی که در پایگاه اجتماعی - اقتصادی بالاتر هستند از نظر جانی میزان احساس امنیت بیشتری می‌نمایند. پس طبق یافته‌های پژوهش هر چه فرد از نظر تحصیلات، شغل و درآمد (که مؤلفه‌های ساخت پایگاه اجتماعی - اقتصادی‌اند) در وضعیت بهتری باشد از نظر قدم زدن به تنهایی در مسیر خلوت، تردد با ماشین‌های مسافرکش شخصی و مواردی از این دست (گویه‌های امنیت جانی) احساس ناامنی کمتری خواهد داشت. افرادی که از سطح تحصیلی، شغلی و درآمدی بالاتری برخوردارند عمدتاً به لحاظ طبقاتی در موقعیت بهتری قرار دارند. این افراد معمولاً با خودروهای شخصی تردد می‌کنند و به ندرت از خودروهای مسافرکش استفاده می‌کنند و یا ناچار می‌شوند در محلات تاریک به تنهایی قدم بزنند و به همین دلیل از این حیث

نگرانی چندانی ندارند.

جدول ۷. خروجی آزمون تحلیل واریانس جهت مقایسه میزان احساس امنیت اجتماعی در بین ساکنان منطقه بالا، متوسط و پایین شهر

متغیر	گروه‌ها	میانگین	میانگین مربعات بین گروهی	میانگین مربعات درون گروهی	F	سطح معنی داری
منطقه محل سکونت	پایین	۹۵/۵۶	۹۱۱/۷۵۰	۵۵۲/۹۷۴	۱/۶۴۹	۰/۱۹۴
	متوسط	۱۰۲/۹۷				
	بالا	۱۰۳/۲۲				

با توجه به سطح معنی داری آزمون F (معادل ۰/۱۹۹) مشخص می‌گردد که بین میزان احساس امنیت اجتماعی ساکنان مناطق بالا، متوسط و پایین شهر تفاوت معنی داری وجود ندارد.

۶. بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر با هدف مطالعه تطبیقی میزان احساس امنیت اجتماعی در بین زنان و مردان ساکن شهر یزد انجام پذیرفت. بدین منظور احساس امنیت اجتماعی در دوازده بعد در بین زنان و مردان یزدی مورد مقایسه قرار گرفت. بیشتر پاسخ‌گویان از نظر احساس امنیت اجتماعی در گروه متوسط قرار گرفتند. در این زمینه لازم به توضیح است که شهر یزد از آن‌جا که هنوز تا حدی ویژگی‌های سنتی و فرهنگی خود را محفوظ نموده و کمتر در معرض پیامدهای نامناسب شهری شدن و صنعتی شدن قرار گرفته است، لذا فضای مطمئن‌تر و امن‌تری را به‌خصوص در زمینه فعالیت‌های اقتصادی و صنعتی برای ساکنان خود فراهم آورده است.

یافته‌های حاصل از آزمون تی برای مقایسه ابعاد احساس امنیت اجتماعی در بین مردان و زنان نشان داد که بر خلاف نظر محققان فمینیستی و برخی تحقیقات قبلی هم‌چون جکسون و سانشاین^{۱۷} [۳۷]؛ کیلیاس^{۱۸} و دیگران [۴۰]؛ بیات [۱۰]؛ کرامتی

[۲۵] و ناجا [۳۱] بین میانگین احساس امنیت اجتماعی مردان و زنان یزدی تفاوت قابل ملاحظه‌ای وجود ندارد. این یافته با نظریات فمینیستی و سه دیدگاه تفاوت جنسیتی، نابرابری جنسیتی و ستمگری جنسیتی هم‌خوانی ندارد. البته لازم به ذکر است که میانگین احساس امنیت جانی چنان که انتظار می‌رفت در زنان کمتر از مردان بوده است که همسو با یافته‌های بیات [۱۰]؛ کرامتی [۲۵]؛ ناجا [۳۱] و جکسون و سانشاین [۳۷] می‌باشد. در زمینه احساس امنیت اقتصادی اگرچه تفاوت معنی‌داری در بین زنان و مردان ساکن شهر یزد مشاهده گردید، اما بر خلاف اندیشه فمینیست‌ها مبنی بر اینکه زنان در بعد اقتصادی و اجتماعی با محرومیت‌ها و ناامنی‌های بسیاری مواجهند [۴۴]، در این تحقیق چنین حاصل شد که زنان از نظر اقتصادی بیش از مردان احساس امنیت می‌کنند. یافته‌های مطالعه حاضر درباره عدم رابطه متغیرهای وضعیت تأهل و پایگاه اجتماعی- اقتصادی با میزان احساس امنیت اجتماعی با یافته‌های مطالعات خوش‌فر [۱۱] و نادری و دیگران [۳۲] هماهنگ می‌باشد. کوتاه سخن آن‌که در جهت حذف و یا کاهش تبعات شکل‌گیری و نضج احساس ناامنی اجتماعی در یک اجتماع، که خود از عوامل زمینه‌ساز و تسریع‌کننده عقب‌ماندگی و ایجاد تنش و بی‌عدالتی در یک جامعه است، باید پیشنهادهای در سطح آموزشی، پژوهشی و اجرایی منظور گردد از جمله:

- میزان امنیت (جانی) به لحاظ جنسیت متفاوت است به طوری که این میزان در زنان کمتر از مردان می‌باشد. برای افزایش احساس امنیت در بین زنان، برنامه‌ریزان فرهنگی (صدا و سیما) با تولید برنامه‌های مختلف در جهت افزایش و توسعه احساس امنیت در بین زنان، نیروی انتظامی با تأمین امنیت اماکن عمومی مثل پارک‌ها، از طریق افزایش نیرو در این اماکن و یا تأمین امنیت خیابان‌ها در شب می‌تواند باعث افزایش احساس امنیت در بین زنان شود.

- مطالعات علمی و تخصصی در خصوص امنیت و احساس امنیت باید به صورت مقطعی تکرار شوند تا مشخص گردد در مقاطع زمانی مختلف احساس آرامش و امنیت اجتماعی در بین زنان نسبت به مردان چه تفاوتی کرده است.
- اتاق‌های فکر پیرامون آمایش و پایش احساس امنیت اجتماعی با حضور اندیشمندان رشته‌های عملی مختلف مانند جامعه‌شناسان، انسان‌شناسان، روان‌شناسان، اقتصاددانان، پزشکان، حقوق‌دانان و غیره برگزار شود تا نخبگان و کارشناسان تراز اول ابعاد مختلف امنیت اجتماعی را مورد بحث و بررسی دقیق و نقادانه قرار دهند. مجریان نیز از مباحث مطروحه در جلسات اتاق‌های فکر، برای برقراری هر چه بهتر امنیت در جامعه استفاده کنند.

منابع

- [۱] احمدی، یعقوب و عطاء اسمعیلی (۱۳۸۹). «سنجش احساس امنیت زنان مبتنی بر عوامل چندبعدی و میان رشته ای در شهر مشهد»، *جامعه‌شناسی کاربردی*، سال بیست و یکم، شماره پیاپی (۳۸)، ۲: ۱۹۰-۱۶۹.
- [۲] اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۶). «امنیت و ابعاد آن در قرآن»، *فصلنامه مطالعات اسلامی*، شماره ۷۵: ۱۱-۳۹.
- [۳] افشار، زین‌العابدین (۱۳۸۵). «امنیت اجتماعی زنان در شهر تهران»، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- [۴] آقای، زهرا (۱۳۸۶). «بررسی تأثیر رسانه‌های جمعی بر احساس امنیت اجتماعی»، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه اصفهان.
- [۵] امیرکافی، مهدی (۱۳۸۰). «اعتماد اجتماعی و عوامل موثر بر آن»، *نمایه پژوهش*، شماره ۱۸: ۴۲-۱۰.
- [۶] ایسپا (۱۳۸۲). «بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان تهرانی»، مرکز افکارسنجی دانشجویان (ایسپا)، تهران.
- [۷] بشیریه، حسین (۱۳۸۱). «انقلاب و بسیج سیاسی»، چاپ چهارم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- [۸] بوزان، باری (۱۳۷۸). «*هردم، دولت‌ها و هراس*»، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

- [۹] بهروان، حسین (۱۳۸۸)، «مقایسه‌ی ابعاد و زمینه‌های احساس ناامنی در همسران عادی و ایثارگر؛ نمونه‌ی موردی استان خراسان رضوی»، پژوهش زنان، دوره‌ی ۷، شماره ۲: ۲۹-۵.
- [۱۰] بیات، بهرام (۱۳۸۸). «بررسی عوامل موثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی (با تأکید بر رسانه‌های جمعی، عملکرد پلیس و بروز جرایم)». *انتظام اجتماعی*، سال اول، شماره اول: ۵۵-۳۱.
- [۱۱] خوش فر، غلامرضا (۱۳۸۴). «بررسی مشارکت مردم در ایجاد، حفظ و گسترش امنیت اجتماعی مراکز شهرستان‌های استان مازندران». *مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی، جلد سوم: ۱۴۵-۱۳۴*.
- [۱۲] دلاور، علی و علی محمد رضایی (۱۳۸۶). «بررسی مقایسه‌ای احساس امنیت در تهران بزرگ، یزد و کل کشور»، *فصلنامه امنیت*، سال پنجم، شماره ۴: ۱۸۶-۱۵۳.
- [۱۳] ذاکری هامانه، راضیه (۱۳۹۰). «بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل اجتماعی موثر بر آن (مورد مطالعه: شهر یزد)»، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد.
- [۱۴] ربیعی، علی (۱۳۸۳). *مطالعات امنیت ملی*. تهران: مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه.
- [۱۵] رحیمی نیک، اعظم (۱۳۷۴). *تئوری‌های نیاز و انگیزش*. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی.
- [۱۶] ریتزر، جورج (۱۳۷۴). *نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر (ترجمه‌ی محسن ثلاثی)*. تهران: علمی.
- [۱۷] زنجانی‌زاده اعزازی، هما (۱۳۸۰). «زن و امنیت شهری»، *مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی* (مشهد)، شماره پیاپی ۳۴، شماره ۳ و ۴: ۴۱-۲۹.
- [۱۸] ساروخانی، باقر و منیژه نویدنیا (۱۳۸۵). «امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت؛ در تهران»، *رفاه اجتماعی*، سال ششم، شماره ۲۲: ۱۰۶-۸۷.
- [۱۹] شریفی‌دریاز، مسعود (۱۳۸۴). «بررسی اقتدارگرایی و عوامل مؤثر بر آن با تأکید بر احساس امنیت»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- [۲۰] صادقی فسایی سهیلا و زهرا میرحسینی (۱۳۸۸). «تحلیل جامعه‌شناختی ترس از جرم در میان زنان شهر تهران»، *نامه علوم اجتماعی*، شماره ۱۷ (۳۶): ۱۵۲-۱۲۵.
- [۲۱] صمدی بگه‌جان، جمیل (۱۳۸۴). «امنیت اجتماعی در شهر سنندج». پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تهران.
- [۲۲] عسگری، محمود (۱۳۸۲). «رهیافت‌های شناخت‌شناسی امنیت»، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال ششم، شماره ۲۰.

- [۲۳] قاسمی، محمد (۱۳۸۶). «رسانه‌های جمعی و امنیت اجتماعی». *مطالعات امنیت اجتماعی*، سال سوم، شماره ۱۱ و ۱۲: ۶۷-۵۱.
- [۲۴] قالیباف، محمدباقر (۱۳۸۴). «تحلیل سیستمی امنیت اجتماعی و راهبردهای مدیریت آن». *مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی*، تهران: انتشارات گلپونه.
- [۲۵] کرامتی، مهدی (۱۳۸۵). «بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان کشور (پیمایش دوم)». *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، سال دوم، شماره ۷: ۱۷۶-۱۴۸.
- [۲۶] کلاهچیان، محمود (۱۳۸۴). «راهکارهای تحقق امنیت اجتماعی»، *مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی*، جلد اول: ۷۵-۸۱.
- [۲۷] گروسی، سعیده، جلال میرزایی و احسان شاهرخی (۱۳۸۶). «بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی دانشجویان دختر دانشگاه آزاد جیرفت)». *فصلنامه دانش انتظامی*، سال نهم، شماره دوم: ۳۹-۲۶.
- [۲۸] گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷). *پیامدهای مدرنیته* (ترجمه محسن ثلاثی). تهران: نشر مرکز.
- [۲۹] گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸). *تجدد و تشخیص، جامعه و هویت شخصی در عصر جدید* (ترجمه ناصر موفقیان). تهران: نشر نی.
- [۳۰] مازلو، آبراهام (۱۳۷۲). *انگیزش و شخصیت* (ترجمه احمد رضوانی). مشهد: به‌نشر.
- [۳۱] ناجا (۱۳۸۳). *بررسی میزان احساس امنیت در بین حاشیه‌نشینان تهران بزرگ به تفکیک مناطق*. تهران: معاونت اجتماعی و ارشاد ناجا.
- [۳۲] نادری، حمداله و محمدعلی جاهد و مهین دخت شیرزاده (۱۳۸۹). «بررسی رابطه احساس امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی شهر اردبیل)». *مطالعات امنیت اجتماعی*، شماره ۲۱: ۸۹-۵۹.
- [۳۳] نوروزی، فیض‌اله و سارا فولادی سپهر (۱۳۸۸). «بررسی احساس امنیت زنان ۲۹-۱۵ ساله شهر تهران در دو بعد احساس امنیت در محیط خانواده و احساس امنیت در مکان‌های عمومی». *مجله راهبرد*، سال هجدهم، ۵۳: ۱۵۹-۱۲۹.
- [۳۴] نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵). «گفتمانی پیرامون امنیت اجتماعی». *مطالعات امنیت اجتماعی*، معاونت اجتماعی و ارشاد ناجا، شماره چهارم و پنجم: ۴۳-۳۱.

[35] Bell, W. (1998). "Women and community safety". Bell Planning Associates South Australia, No 32: 1-26.

[36] Clemente, F. & Kleiman, M. (1967). "Fear of Crime among the Aged", *The Gerontologist*. 16: 207-210.

[37] Jackson, J and Sunshine, J. (2007) 'Public Confidence in Policing: A Neo-Durkheimian Perspective', *British Journal of Criminology*, 47: 214-33.

- [38] Jackson, J. (2004). "Experience and expression. Social and cultural significance in the fear of crime", in *The British Journal of Criminology*, 44: 946-966.
- [39] Jones, Richard W. (1999). *Security, Strategy, and Critical Theory*, London, Lynne Rienner Publications.
- [40] Killias, M. and Clerici, CH. (2000). Different measures of vulnerability in their relation to different dimensions of fear of crime. *The British Journal of Criminology*, 40: 437-450.
- [41] Koskela a, Hille, Pain b, Rachel. (2000). "Revisiting fear and place: women's fear of attack and the built Environment", A Department of Geography, University of Helsinki, Helsinki, UK, Finland b Division of Geography and Environmental Management, University of Northumbria at Newcastle: 282-296.
- [42] Lane, J., & Meeker, J. W. (2000). "Subcultural diversity and fear of crime and gangs". *Crime and Delinquency*, 46, 497-521.
- [43] Wilcox, P., Quesenberry, N., & Jones, S. (2003). "The built environment and community crime risk interpretation". *Crime and Delinquency*, 40(3), 322-345.
- [44] Smith, S. and Kulinch, J. (2002) "It May be Social, But Why is it Capital? The Social Construction of Social Capital and the Politics of Language", *Politics Society*, Vol. 30 No. 1: 149-186.
- [45] Stanko, E. (1992), "The Case of Fearful Women: Gender, Personal Safety and Fear of Crime", *Women Criminal Justice*, vol. 4, pp. 117-35.
- [46] Stanko, B. (1995). "Women, Crime and Fear", *The Annals of the American Academy of Politics and Social Science*, 539, 46-59.